

HITKÖZSÉGI HÍRADÓ

NEM AZ A ZSIDÓ, AKINEK A SZÜLEI AZOK VOLTAK, HANEM AKINEK A GYERMEKE IS AZ LESZ! (Simon Peres)

A csodák délutánja Emléktábla avatás és Hanuka Komáromban

Az 5768. év hanukája két programot is tartogatott közösségeinket tagjai és barátaink számára. December 9-én, vasárnap délután egy különleges helyen, a volt ortodox zsinagóga - ma idősek otthona - bejáratánál találkoztunk, azzal a céllal, hogy a 100. születésnapját ünneplő épületen leleplezzük az emléktáblát.

A felavatott emléktábla

Paszternák Tamás koordinátor üdvözlte a megjelenteket, köztük **Várdi Lajost** a Magyar Köztársaság Pozsonyi Nagykövetsége első beosztottját, **dr. Basternák Tibort**, Komárom város polgármesterét, **dr. Hortai Éva** és **Szabó Béla** alpolgármestereket, a városi Képviselőtestület tagjait, **Miroslav Haragáš** evangéliikus lelkészét, **Fináli Gábor** rabbijelötet, **Várnai Gábort**, aki a kán-

Chanuka a Shalom klubban
(Szverle Balázs felvétele)

tori feladatokat látta el, **Ipóth Évát** az idősek otthona igazgatójét. Várnai Gábor éneke után Fináli Gábor osztotta meg gondolatai a jelenlevőkkel, Komárom városa nevében dr. Basternák Tibor polgármester úr emlékezett. A KZSH elnöke, Pasternák Antal beszéde zárta, az ünnepség első részét. A Szőlőföld Alap és Csemadok támogatásával elkészült emléktáblát, mely közösségeink régi alma volt, a komáromi Boldi vállalkozás készítette Ryšavý Baltazár vezetésével. A héber fordítás dr. Schóner Alfréd főrabbi, a szlovák Vadász Magda munkája. A táblát a polgármester úr, az igazgató asszony és a KZSH elnöke leplezték le, majd a megjelent szervezetek elhelyezték koszorúikat.

Ipóth Éva vezetésével bejártattunk az otthon azon részeit, melyeket az 1907-ben épült zsinagóból alakítottak ki, így jártunk a földszinti étkezőben (az egykori alsó rész) és az emeleti közösségi teremben (a zsinagóga karzata).

A délután a Menházban folytatódott, melynek felújított folyosóján örömmel sétáltak végig vendégeink. Jó érzés volt számunkra, hogy a város vezetői és a nagykövetség képviselői is átjöttek a hanukai rendezvényre. Az eseményen ezúttal is ott voltak magyarországi barátaink, akik már törzstagjai a komáromi Shalom Klubnak.

Paszternák András megnyitója után, Várnai Gábor gyűjtött meg a színes gyertyákat, majd énekelte az áldásokat. Fináli Gábor rabbijelöt az ünnep jelentőségét ismertette, szívhez szóló gondolatai és tanítása megragadták a jelenlevőket.

Megemlékeztünk közelmúltban elhunyt tagunkról Földes Klári néniről,

majd meglepetésként ez Izraelről szóló számítógépes prezentációt láthatunk a klub új kivetítőjén.

Ezúton köszönjük Haas Judit és Pasternák Antal segítségét, akik nélküli a csodák délutánja csak egy álom maradt volna.

PT

Megújult a Menház

Régi tervünk vált valóra novemberben. A Menház legrosszabb állapotban levő része évek óta a folyosó volt. A KZSH stabil anyagi helyzetének köszönhetően került sor a részleges felújításra. A rekordgyorsasággal, két héttel lezajlott munkálatok első fázisában eltávolították a régi vezetékeket, új lámpák kerültek fel szerelésre (ezek beépíthetők lesznek a későbbre tervezett álmennyezetbe). Az elavult riasztóberendezést újra cseréltük. A munkák második hetében került sor a kóműves munkákra és a festésre, melynek során a bejáratnál levő „hatszögletű” terem eddigi rózsaszín festése az izraeli színekkel idéző kékre változott, és a hosszú belső folyosó is megszépült.

A munkát utolsó fázisa a mázolás és a kitört ablakok javítása volt (ezek teljes cseréje szerepel terveinkben). A munkálatokat **Kollár Zoltán** koordinálta. Ezúton köszönjük az ő és munkatársai segítségét, a hanukai ünnepségen átadásra kerülhetnek a megújult terek.

PT

Utolsó léptek...

Földes Klári néni emlékére

November közepén ismét az Aranyember utcai ravatalozó komor falai közé szólította az élet maroknyi közösségeink tagjait. Búcsúzni jöttünk Földes Klári nénitől, akit hosszantartó súlyos betegség után 84 éves korában ragadott ki a sors komáromi életéből. Ismét távozott valaki, azok közül, akik a 90-es évek végén induló klasszikus, havonta megrendezett Shalom klub rendszeres látogatói voltak. Hányszor, de hányszor csalt arcunkra mosolyt, amikor barátnőjével, Györgyi néniivel feltűntek az Eötvös utca elején a Menházba igyekezve. A komáromi zsidó közösség nevében dr. Novák Tamás vett végző búcsút Klári nénitől. Így teszünk most mi is, újságunk hű olvasóját, közösségeink aktív tagját, Klári nénit sohasem feledjük majd el! A család gyászából osztozunk!

Paszternák András,
a Hitközségi Híradó szerkesztőinek nevében

Kincskereső verseny

Tiszttelt Paszternák Úr!

Szeretnem tudatni Önnel, hogy a Kincskereső verseny regionális fordulója szerencsésen lezajlott. Versenyzőnk Habodász István: Komarom zsidósága c. munkájával ott lesz az országos megmérettetésen 2007. december 6-7-én.

A zsűri értékelése szerint szépen kidolgozott téma, alázattal megközelítve és tisztelettel előadva.

Tisztelettel Bathó Sylvia
Munka Utcai Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola, Komárom

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk, ahoz, hogy a komáromi zsidó közösség színvonalas programokat szervezhessen, újjáéledjen a vallási és a kulturális élet, felújíthassuk a MENHAZAT, megjelenheszen és eljusson Önhöz a HH, nem kevés anyagi forrás szükséges. Kérjük, hogy ameny nyiben módjában áll, támogassa céljaink elérését. Adományait előre is köszönjük!

Cím:
Židovská náboženská obec v Komárne

Bankunk címe:
Slovenská sporitelňa a.s. Palatínova 33, 94501 Komárno

Koronaszámla:
SK 0609000000000026384962

Devizaszámla:
SK 59090000000000027668967

Támogassa ön is a KZSH-t, a HH-t és a Shalom klubot!

Faliújság

rövid hírek

★ A KZSH pályázati támogatásoknak köszönhetően új digitális kamerát szerzett be.

★ Könyvtárunk adományoknak köszönhetően és pályázati támogatásokból új könyvekkel gazdagodott.

★ A pozsonyi Ohel David idősek otthona színes szórólapot adott ki tevékenységéről, a tájékoztató anyag elérhető a KZSH titkárságán.

Gratulálunk!

Novemberben ünnepelte Budapesten 85. születésnapját **dr. Domán István** főrabbi úr, aki már több alkalommal volt vendégünk Komáromban. További jó egészszéget kívánunk!

70. születésnapján köszöntjük lapunk rendszeres olvasóját, a neves írót **Benedek István Gábor** (BIG)! Bízunk benne, hogy együttműködésünk a jövőben is folytatódni fog az író úrral. Bis 120!

Izraelben megszületett irodavezetőnk **Haas Judit** második unokája. Az egész komáromi kile és a HH olvasói nevében ezúton gratulálunk. Mazl tov!

Az USA-ban született **Delikát Tamás** (Pozsony) első unokája. Ezúton kívánunk sok örömet és boldogságot!

Helyreigazítás

Oláh János tanár úr beszédeinek héber szövegébe technikai problémák miatt hibák csúsztak.

A **HH szlovák oldalain** a novembéri számban sajnos több hiba volt. Elnézésüket kérjük!

a szerkesztők

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 5756-ban (1996), főszerkesztő – séfredaktor: Paszternák Tamás (tamás.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), munkatársak – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, töredelőszerkesztő – grafická úprava: Saláth Richárd, olvasószervező – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), nyomatás – tlač: Silvester s.r.o., a **KZSH** címe – címa: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. Regisztrációs szám: OÚ-OVVS/2003-5. ISSN 1337-091x. Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!

STETL – a Hitközségi Híradó kulturális oldala

Az oldal a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatásával jött létre!

„A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓKÉRT“ díj kitüntetettje

Beszélgetés Kerti Katalinnal

1950. november 25-én születtem O-rosházán. Édesapám Kerti Károly Munkácsy-díjas grafikusművész 1986-ban meghalt. Édesanyámát 2002-ben veszítettem el. Bátyám restaurátor, Tatán él és dolgozik.

Családommal 1957-ben költöztem Tatára, azóta ebben a városban élek. Itt végeztem az általános- és középiskolát. Népművelés és könyvtár szakon főiskolai, magyar szakon egyetemi diplomát szereztem. Két felnőtt gyermekem (Viola 35, Ádám 22) Budapesten él. Egy fiúunoka nagymamája vagyok.

Több mint tíz évig a Komárom - Esztergom Megyei Múzeumok Igazgatóságán szakkönyvtárosként dolgoztam.

1989-ben tagja lettem a Szabad Demokraták Szövetségének. 1990-től önkormányzati képviselője vagyok a Tatai testületnek, 1994-től a megyei közgyűlésnek.

1993-ban Tata polgármesterévé választottak, ezt a tisztséget az 1998-as választásokig töltöttem be.

1999-től a Tatabányai Jászai Mari Színházban dolgoztam művészeti főmunkatársként.

A 2002-es önkormányzati választások után a Komárom-Esztergom megyei Közgyűlés alelnökévé választottak.

A 2006-os választásokat követően ismét a Jászai Mari Színház alkalmazásában állok.

Három éve került kapcsolatba a Komáromi Zsidó Hitközséggel, a Holokauszt 60. évfordulója kapcsán. Mikor kezdett a témaival foglalkozni?

Érdemlegesen a polgármesterré választásom után, 1993-ban. Így utólag magam is furcsának tartom, hogy ezt megelőzően sohasem jártam a Tatai zsidó temetőben, bár tudtam a létezéséről: tévesen azt gondoltam, hogy az egy zárt, idegenek, más vallásúak számára tiltott terület. Az első látogatásra ma is mint megrendítő, szívszorító élményre emlékezem. Ekkor döntöttem el, hogy a város anyagi segítséget fog nyújtni a MAZSIHISZ-nak a temető

felújítási és fenntartási munkáihoz. A feladatot a Városgazda Kht-ra bíztuk, amely Lendik József igazgató vezetésével nagyon elkötelezetten, lelkismeretesen és kezdeményezően végezte el az aktuális feladatokat. Így sikerült a temető körkerítését kijavítani, a halottasházat renoválni, a vízelvezetést megoldani, a sírkertet az elvadult növényzettől megtisztítani, a rendszeres karbantartásról gondoskodni.

A város kezdeményezésére a műemlékvédelmi hatóság védetté nyilvánította a temetőt.

Hát így kezdődött. Időközben egyre több ismeretet szereztem a Tatán élő egykor zsidó közösség életéről, a hírnevet szerzett családokról, arról, hogy milyen meghatározó szerepet játszottak Tata polgárosodásában, várossá fejlődésében. Ezzel együtt azt is tapasztaltam, hogy milyen keveset tudunk a II. világháborút követően megelőző időszak tatai eseményeiről, az 1944-es szörnyű esztendő történéseiről. Átnézve a város történetét feldolgozó helytörténeti kiadványokat, csak elvétve találtam utalásokat arra, hogy mi lett a sorsa annak a közel ezer embernek, akik korábban a város egyenrangú és megbecsült polgárai voltak. Ezért segítettem az ezzel a témaival foglalkozó munkák megjelenését, a megyében élő túlélőkről forgatott dokumentumfilm (Varga Ágota: Visszajöttek) elkészülését. Emléktáblát helyeztünk el az egykor gettó falánál, s ugyancsak emléktáblával tisztelegünk a vészkorszak idején zsidómentésért Dachauba deportált tatai főjegyző, Dr. Tóth Miklós emlékének. A Holokauszt 50. évfordulóján a tatai áldozatok tiszteletére emlékkövet állítottunk a volt Zsinagóga kertjében.

Lendik József, a Tata Barátainak Köre elnöke kezdeményezésére létrehoztuk a Goldberger Alapítványt, amely a zsidóság történetének kutatását, a zsidó emlékek ápolását tűzte ki céljául.

Időközben kiváló zsidó emberekkel kerültem kapcsolatba, új barátságokat köthettem, amiért hálával tartozom.

Önnel köszönhető a tatai zsinagóga külső felújítása és az impozáns megyei Holokauszt emlékmű felállítása. Mi vezérelte e példamutató cselekedeteket?

2002-től a Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés alelnökeként dolgoztam, és itt folytathattam a Tatán elkezdett munkát. A Holokauszt 60. évfordulójához közeledve javasoltam, hogy a megyei önkormányzat vállaljon kezdeményező szerepet a rendezvények szervezésében, az önkormányzatok, civil szervezetek programjainak koordinálásában. Nem kapott elég publicitást, ezért hozom most szóba, hogy elfogadva javaslatomat, a megyei Közgyűlés határozatban ítélte el a 60 évvel korábban a megyében élő közel tízezer honfitársunk ellen elkövetett gyalázatos bűnöket és fejet hajtott az áldozatok emléke előtt. A 2004. emlékév programsorozatának fontos eseménye volt az az egyházpolitikai konferencia, amelyen a történelmi egyházak vezetői idézték fel a zsidóöldözés és a deportálás hazai eseményeit. Kétségtől a legnagyobb jelentőségű vállalkozás a Megyei Holokauszt Emlékhely létrehozása volt. Ennek részeként valósult meg tatai Zsinagóga külső felújítása, az emlékpark kialakítása és a „Minden idők mártírjainak emlékére” című szoborcsoport felállítása. Sikerült a tervhez megnyernem a megyei és a tatai önkormányzat támogatását, sikeresen szerepeltünk a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán és nagyon sok segítséget kaptunk a különböző szervezetektől, pénzintézetektől, vállalkozóktól, civil egyesületektől.

(Folytatás a köv. oldalon)

Beszélgetés Kerti Katalinnal

(Folytatás az előző oldalról)

Igazi team munka volt, amiben nagyon sok kollégám és barátom vett részt az ügy iránti elkötelezettséggel, lelkes tenniakárással. Számomra a közéletben eddig eltöltött időszak legjelesebb eseménye volt, amikor a miniszterelnök felavatta Lugossy Mária Munkácsy-díjas szobrászművész megrendítően drámai szoborkompozícióját és megnyitotta a Megyei Holokauszt Emlékhelyet.

Támogatta a megyei zsidó temetők felújítását is. Milyen módon tudnak Ön szerint a közigazgatás szervei segíteni még, hiszen számos sírkert ma is szörnyű állapotban van.

Azt gondolom, hogy a temetők rendeztsége vagy elhanyagoltsága hű képet mutat az egész település anyagi és szellemi, vagy akár mentális állapotáról is. Nemcsak a törvényi kötelezettségek, de a kegyeleti okok is arra kell készülniük az önkormányzatokat, hogy rendben tartásak a települések egykor lakónak nyughelyét. Különösen fontos ez a zsidó temetők esetében, ahol a zsidó közösségek kiirtása miatt nincsenek hozzájárhatók, akik rendszeresen gondozhatnának a sírokat. Több önkormányzat, a tataihoz hasonlóan a MAZSIHISZ-al kötött megállapodás alapján megosztja a karbantartás, felújítás költségeit. A közös teherviseléssel fel lehet számolni a ma még sokhelyütt tapasztalható mérleglő és szégyenletes állapotokat.

Pár nappal ezelőtt megkapta a „Magyarországi zsidókért” díjat. Távaly a Komáromi Zsidó Hitközség Kehila-Haver díjban részesítette. Milyen érzésekkel fogadta az elismeréseket?

Mindkét kitüntetés váratlanul ért és nagyon meghatott. Azt a munkát - talán nem is megfelelő ez a kifejezés-, amit ezen a területen végeztem, sohasem külső kényszerek vagy elvárások motiválták, mint oly sok egyéb tevékenységet. Önként vállalt kötelességemnek tartom, hogy a többségi társadalomnak a zsidósággal szemben fennálló súlyos adósságából személy szerint én is törlésszek valamennyit. Ha ez sikerül, nemek okoz örömöt. Ezért inkább én tartozom köszönettel. A díjakat pedig képzeletben megosztom azokkal, akik eddigi terveimet, tevékenységemet segítették.

Szerencsére egyre többen vannak.

A budapesti díjátadó felidézett egy gondolatébresztő történetet. Megosztaná ezt a HH olvasóival is?

A díjátadón azt a telefonbeszélgetést idéztem fel, amelyet a már említett szoborterv megvalósítása kapcsán folytattam Zoltai Gusztáv úrral, a MAZSIHISZ igazgatójával.

A szobor kivitelezési munkáihoz kerestem pénzügyi forrásokat, s ebben a reményben kértem a MAZSIHISZ támogatását is. Zoltai úr két okból utasította vissza a kérésem:

nem ad pénzügyi segítséget, mert a megyei önkormányzathoz hasonlóan a hitközség költségvetése is szűkös. Másrészt miért várok el anyagi áldozatvállást egy mártír-emlékműhöz, amelyet abban a városban akarnak felállítani, ahol több száz zsidó férfit, nőt és gyereket embertelen módon megaláztak, kifosztottak, rájuk zárták a vagonok ajtaját és a halálba küldték őket. A válaszai miatt előbb mérges lettem, azután - beláva mondatai mély igazságát -, nagyon elszégyelltem magam. Zoltai úr kimondta azt az igazságot, amit tudnom kellett volna: ebben az országban mártír emlékműveket állítani, a zsidó hagyományok őrzéséért anyagi áldozatot hozni nem a zsidó kisebbség dolga, hanem a többség nem eldázható feladata.

A közelmúltban újra felmerült a tatai zsinagóga visszaadása a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének. Mit látna szívesen ebben az épületben?

A Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat a 2006-2010. közötti időszakra vonatkozó gazdasági tervében szerepel az a szándék, hogy a megye visszaadjá a Zsinagóga tulajdonjogát a hitközségnak. Nagyon örölnék, ha ez megvalósulhatna, s az itt 1976-ban elhelyezett Görög-Római Szobormásolatok Múzeuma új, megfelelőbb és tárgasabb helyre költözhetne. Véleményem szerint egy előadó- és koncertterem kiállítása méltóbb hasznosítása lenne a Zsinagógának, s végre helyet kaphatna a megyei és a tatai zsidóság emlékanyagából összeállított helytörténeti kiállítás is. Természetesen, ha erre igény jelentkezne, hitéleti célokra is újra alkalmasá tehethő az épület.

Milyen tervei vannak még a zsidó temetők és a Holokauszt emlékének megőrzése kapcsán?

Nagyon sok teendő van még! A megyei zsidó temetők katasztereinek elkezelése, fotódokumentáció összeállítása, a tatai zsidó temetőben található kerámia síremlékek sürgős restaurálása, a megyei zsidóság tragédiájának feldolgozása, a tatai áldozatok pontos számbavétele, nevük megörökítése és sorolhatnám. A közeljövőben szeretnénk néhány botló-kővel megjelölni azokat a tatai házakat, ahonnan ismert zsidó családokat hurcoltak el. És továbbra is szükség lesz olyan rendezvények szervezésére, amelyek az emlékezést, az emlékeztetést szolgálják, és olyanokra is, amelyek felemelik a szavukat a ma egyre nyíltabb és hangosabb antiszemita megnyilvánulások ellen.

MELAMED oktatási program a zsidóságról

A HH előző számában beszámoltunk a Pincus Alapítvány támogatásával induló MELAMED oktatási programunkról. Az első oktatási nap január 27-én, vasárnap lesz (részletes programot a HH januári számában és a jelenkezési lapok hátoldalán olvashatnak).

A program felügyelőbizottsága november hónapban alakult meg az alábbi összetételelben: dr. Schóner Alfréd főrabbi, az Országos Rabbiképző- Zsidó Egyetem rektora, Tóth Andrea a budapesti Scheiber Sándor Gimnázium és Általános iskola judaisztika tanára, PaeDr. Marta Győriová tanár, az Ester Szövetség elnöke Kassáról, Oláh János az OR-ZsE és a Lauder iskola tanára, a komáromi zsinagóga Nagyünnepi I'tentiszteleinek vezetője. A bizottság a program minőségi felügyeletét végzi majd.

Jelenleg a részletes oktatási program kidolgozása zajlik.

Jövőnk, ami összeköt – a régió oldala

Vezetőségi ülés Pozsonyban

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének elnöksége november 4-én tartotta soros ülését a Pozsonyi Zsidó Hitközség kóser éttermében.

Az ülés témája ezúttal a vallási élet volt, dr. František Alexander ügyvezető elnök bevezetőjében rámutatott a hitélet szomorú állapotára. Megoldási javaslataiban egy mobil Chevra Kadisha szerepelt, a temetések lebonyolítására. A szövetség támogatni fogja rendszerves Shabati összejövetelek rendezését a közösségekben. Az egyes hitközségek képviselői beszámoltak a nagynenepekről, és megoldási javaslatokat tettek a fejlődésre. A működő hitközségek száma tízre csökkent, bejelentették az újonnan alakult közösségek, Pöstyén létérejöttét, ahova a jelentős izraeli turiz-

mus miatt a Chabad Lubavics külön rabbit delegált. Az ülésen megjelent Baruch Myers pozsonyi rabbi, aki országos feladatait ismertette és kérte ezek nagyobb támogatását a vezetés részéről. A szövetség megkezdte a felleges vagyon értékesítését, elsősorban használaton kívüli ingatlanok és termőföld került eladásra első körben 70 millió Sk értékben, a további fordulókra is sor kerül hamarosan. Az összszeg kamatából a rászoruló közösségeket támogatják majd. Dr. Jozef Weiss irodaigazgató ismertette a szövetség aktuális tevékenységét. Jozef Turčan a besztercebányai SOS a temetőkért központ igazgatója a temetőfenntartás nehézségeiről számolt be. A négyévenként esedékes közgyűlést 2008. májusára hívták össze.

Színes izraeli napok Tatabányán

Kedves meghívásnak tettünk eleget, amikor 2007. november 25-én részt vettünk a tatabányai Szenes Hanna Magyar-Izraeli Baráti Társaság által szervezett Színes izraeli napok című programon. Az esemény annak a sorozatnak a része, mellyel a 60 éves Izraelt köszönti a szervezet.

A kertvárosi Bányász Művelődési Központban tartott programot Sándor Tamás, a szervezet elnöke nyitotta meg, majd Schmidt Csaba, Tatabányai Megyei Jogú Város alpolgármestere, Izrael állam magyarországi nagykövetségének kulturális atasája és a helyi HIT gyülekezet képviselőjének köszöntője következett.

Az előadások mellett izraeli képekből, és Holokauszt oktatási anyagokból nyílt kiállítás Honnan hová? A Polkolból a Paradicsomba? Címmel, a szünetben pedig izraeli és zsidó étele-

Sándor Tamás, a Szenes Hanna Magyar-Izraeli Baráti Társaság elnökének köszöntő szavai

ket lehetett kóstolni. Jelképek és kegytárgyak a zsidó vallásban - Ádám Róbert János bevezető előadása után Paszternák András tartott prezentációt Otthonról haza, a Komáromi Zsidó Hitközség tagjainak visszatérése a Szentföldre címmel. Bartallné Maschl Ágnes és Mátraházi Ferenc képes elménybeszámolója a mai Izraelről és a jeruzsálemi Yad Vashemről szólt. Szűcs József és Mátraházi Ferenc minidrámát mutatott be Radnóti Miklós életéről, majd a „A Rózsa énekei“ című film vetítése után Szilágyi Andorral, a film készítőjével beszélgethettek a résztvevők. Az estet egy fergeteges Hora-tánc hármas zárta.

Az előadások hallgatósága...

PA

Installáció a baptista imaházban

A komáromi baptista gyülekezet predikátora Zoltán Kakaš a közelmúltban teljes jogú lelkésze lett közösségeknek. Az installációs szertartást a társegyházak képviselőinek jelenlétében tartották a komáromi baptista imaházban. A református egyház nevében Fazekas László püspökhelyettes, az evangéliikus egyház képviselében Miroslav Hargaš lelkész, a KZSH nevében pedig Paszternák Tamás koordinátor mondott köszöntőt.

Komárom városa üdvözlő szavait Szabó Béla alpolgármester úr tolmacsolta. A jó hangulatú rendezvény két nyelven, szlovákul és magyarul zajlott. Bízunk benne, hogy közösségeink kapcsolata a jövőben is sikeres lesz.

PT

Egyetemisták a Menházban

A komáromi Selye János Egyetem és a KZSH együttműködése új fázisához érkezett. November 29-én a harmadéves történelem szakos hallgatók húsz fős csapata kereste fel a KZSH-t, Simon Attila tanszékvezető úr kíséretében. A program a temetőben kezdődött, ahol Paszternák Tamás mutatta be a sírkertet és beszélt a temetkezési szokásokról. A Menházban a csapat a zsinagógával ismerkedett, majd a Wallenstein Zoltán teremben megtekintették Susi és Péter Scheiner „Emlékezések a jövőért – zsidó Komáromban“ című filmjét. A számos kérdés után a program a Schnitzer Ármin Mikromúzeumban ért véget.

Az egyetem és a hitközség kapcsolatai tovább bővülnek, az egyik hallgató ebben a tanévben a komáromi zsidóság történetéből ír szakdolgozatot, felvétődött a Holokauszt oktatás terén közös konferencia megszervezése is.

Macesz Maci és Sófár Süni kalandjai avagy az ifjúság oldala

Izrael egy másik arca, avagy ötödik utam a Szentföldre

Paszternák András élménybeszámolója

Üdvözlet a Siratófaltól...

Amikor 2007 júliusának elején a Ben Gurion repülőtéren búsut vettetem Izraeltől a Yad Vashemberben eltöltött egy hetes Holokauszt oktatási kurzus végén, magam sem gondoltam, hogy alig négy hónap után ismét visszatérök majd Erecbe. Újra Izrael, de ezúttal kicsit másképp. Munkahelyemről indultam el ugyanis másik három kollégámmal, hogy részt vegyünk egy európai uniós együttműködés keretében szervezett vékonyrétegek jellemzéséről szóló tréningen, a világhírű haifai Technion Anyagtudományi Tanszékén.

A kora reggeli órákban érkeztünk meg Tel-Avivba, a Földközi-tenger partján húzódó autópálya gyönyörű arcát mutatta ezen a reggelen. Szállásunk az egyetem vendégházában volt. 20 perc pihenés után, már csatlakoztunk az Európa számos országából érkezett hallgatókhöz, hogy részt vegyünk a szervezők által az oktatási programot színesítő elő kiránduláson.

A 25 fős kisbusz először Akkóba vitt minket, ahol az elmúlt években feltárt archeológiai központban tettünk látogatást, majd a karaván szeráj, a kikötő és a világítótorony könyéke következett. 1994-ben jártam utoljára a városban, így jó volt ismét viszontlátni Izrael e kicsiny ékszerdobozát. Innentől utunk a Kinerethz (Genezáreti tó) vezetett, ahol Jézus (a csoport nagyrész nem zsidókból állt) életútjának főbb állomásait jártuk végig. Olyan helyekre jutottam így el, ahova az előző négy alakalommal nem sikerült még. Többek között Tagbába és Capernaumba. Az ebédet a tó a Golán lábaihoz közel eső oldalán, egy kibuc halétteremben költöttük el. Aki szerette, kipróbálhatta a tó specialitását, a sült Szent Péter halat. A nap lenyugvó sugarainál felkapaszkodtunk a Golánra, hogy onnan vegyük búcsút a Kinerettől. Megálltunk még a képeslapokról jól ismert keresztelő helynél, a Jordán folyánál.

(Folytatás a következő oldalon)

Az oldal a Jewish Child's day támogatásával jött létre!

Pályázat

A tatabányai Szenes Hanna Magyar-Izraeli Baráti Társaság együttműködve a tatabányai Kossuth Lajos Közgazdasági és Humán Szakközépiskolával valamint a salgótarjáni Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskolával emlékvételkedőt hirdet Izrael állam fennállásának 60. évfordulója alkalmából.

A vetélkedő téma:

A zsidó nép története, a mai Izrael állam születése, és a zsidó nép holokausztja.

Az emlékversenyre 14-18 éves korosztáyból 3 fős csapatok jelentkezhetnek.

Az emlékvételkedő háromfordulós.

Az első két forduló írásbeli feladatfüzet megoldása. A vetélkedő harmadik fordulójába az első két forduló feladatfüzeteinek megoldása alapján a hat legjobb csapat jut be.

A vetélkedő időbeosztása:

Nevezés december 15-ig. Az első Feladatfüzet visszaküldési határideje január 30.

Az első feladatfüzet értékelése és a 2. feladatfüzet küldési határideje február 25.

A 2. feladatlap megoldási határideje: március 30.

A szóbeli döntő helye és ideje: Tatabánya, április 19. péntek

A döntőbe jutott csapatok értékes jutalomban részesülnek. Az első helyezett csapat és tanára 2008 őszén, egy háromnapos emlékúton vehet részt. (Krakkó- Auschwitz-Birkenau)

A vetélkedőre való jelentkezés az interneten és postai úton történik.

matra@kola.sulinet.hu Izrael 60 vagy a baráti társaság címe

A jelentkezési lap és a feladatok letölthetők vagy igényelhetők az alábbi címekről:

www.kola.sulinet.hu Izrael 60

www.madach-starjan.suline.hu Izrael 60

Kérjük, hogy a megoldásokat nagyborítékban küldjék be az alábbi címekre:

Mátraházi Ferenc történelemtanár

Kossuth Lajos Közgazdasági és Humán szakközépiskola
2800 Tatabánya, Cseri út 35.

Somodiné Gubányi Gabriella

Madách Imre Gimnázium és Szakközépiskola
3100 Salgótarján, Arany János út 12.

Jeruzsálemi életkép...

Másnap reggel kezdetét vette a készítés. Nagyon magas színvonalú előadásokat hallhattunk a különböző modern vizsgálatokról, melyeknek részletezésétől most megkimélem a kedves Olvasót. A délelőtt hallottakat a délután folyamán a laboratóriumokban tett látogatások egészítették ki. Vasárnap este az egyetem látogatói központjában megrendezett állófogadás keretében megismerhettük az intézmény történetét, és a világ élvonalaiba tartozó legfontosabb kutatási területeket. Kedd este a város szívében, a Bahai kert alatt elterülő sugárút egyik libanoni éttermében került sor a treining ünnepi vacsorájára. Az ízletes ételek mellett hamar elrepült az idő, s másnap reggel hat órakor már startoltunk is a második kirándulással. A cél ezúttal Jeruzsálem és a Holt-tenger volt. A Tel-Aviv felé autópálya egyik pinhenőjében reggelítünk. Jeruzsálemben megérkezni talán a legnagyobb élmény, ami az Izraelbe utazót érheti. A Latrun mellett futó úton felkapaszkodni a városba igazán megható. A túrat az Olajfák hegyén kezdtük, ahonnan az Óváros látképét csodálhattuk meg. A profi idegenvezetőnk ezután a Gecsemáni kertbe és a Nemzetek templomába kalauzolt el. Az Óvárosba a Siratófalhoz legközelebb eső kapun léptünk be, s első utunk a Kotelhez vezetett. Kis ceticinket kívánságainkkal mindenki elhelyezhette a falban. Utunk ezután az arab bazáron keresztül a Via Dolorosához mentünk, hogy Jézus kereszttúján haladva elérjünk a Golgotához. Megnéztünk az itt emelt templom különböző részeit. A legérde-

kesebb a tetőn épült etiőp falu volt, ahol egy Ist-tiszteletre is bekukkantottunk. Az arab bazárban kapott szabadidő után a Jaffa kapumál találkoztunk, ahonnan busszal folytattuk tovább a városnézést, a sokak által nagyon várt Holt-tenger felé. Láttuk a Knessetet, az Izrael Múzeumot. A Holt-tenger legszakibb csúcskének egyik strandján maratóztunk meg a sós vízben, majd visszaindultunk Haifára, hogy másnap visszaüljünk újra az „iskolapadokba“.

Az egy hét hamar elrepült, a program kötöttsége miatt ezúttal elmaradt, az izraeli utakba mindig belecsempészhettő rokon- és ismerős látogatás. Tőlük ezúton is elnézést kérek. Néhányukkal ugyan sikeresen telefonon beszélni, de ez ugye kicsit más, mint személyesen. Végezetül két kicsi történet.

gatásuk során, szeretnének velem találkozni. Fel is vettet velük a kapcsolatot, és kedd este eljöttek meglátogatni a Technionra. Ez nagyon meghatott, olyan emberek, akiket csak egyszer láttam, de azóta, rendszeres olvasói a Hitközségi Híradónak, másfél órát utaztak, csak azért, hogy támogatásukról biztosítsák a komáromi kilében folytatott munkánkat. Köszönöt nekik érte!

S a másik történet. Péntek este betértem az egyetem zsinagógájába... a délutáni imán még elég kevesen voltak, de a Kabalat Shabatra megteltek a sorok ... az egyik előimádkozó rögtön hozott nekem imakönyvet, megkérdezte van-e hová mennem Kidusra... Ezt a péntek esti Kabalat Shabatot sosem fogom elfelejteni.

Keresztény emlékek a Genezáreti-tó partján

Weisz Jehosua bácsival (a Nagymegyertől Jeruzsálemeig sorozat szerzője) beszéltem telefonon, aki megemlíttette, hogy Deutschék, akitkel pár éve ismerkedtem meg komáromi láto-

Ez volt az ötödik izraeli utam, az utóbbi három évben a negyedik... remélem hamarosan ismét visszatérhetek majd ide.

PA

Találkozó Deutschékkal a Technionon

A zsidó otthon – a család oldala

Nagymegyertől Givatayimig – 22. rész

Haszelá

Egy forró nyári éjszakán, az étkezésre hívó gong riasztója ébresztett fel bennünket. Ahogy kinéztünk, borzadva láttuk, hogy az ideiglenes ebédlő (eredetileg garázs-nak lett építve és amíg a tervezett, tágas ebédlő felépül, azt helyettesítette) lángban állt. Hozzá volt építve egy kis, horganylemezzel fedett fából készült raktár tele báromfi takarmány zsákokkal. Ennek folytatása egy magas, ugyancsak fából épített, horgany fedelű hangár, ami garázsnak és lakatos-műhelynek szolgált. Ott, autó és traktor elemek töltése folyamán képződött szikra okozta a tüzet. A hangár mélyén a hegesztőfelszerelés oxigén és acetilén palackjai álltak. Nehogy az izzó horganylemezek ráeszenek a gyúlékony, robbánékony palackokra, emberek hosszú csáklyákkal húzták le a lemezeket és távolították el a helyszínről. Mások, vakmerően, bementek az égő hangárba és kihozták a palackokat. Nem volt még villany a kibucban, csak egy távoli „lux” és néhány szomorú viharlámpa világította meg a dráma színhelyét. Két ember (egyikük az autóbusz sofőrje volt, ami csak az utóbbi napokban kezdett járni a kibucba, miután az út aszfaltozása befejeződött) vitt egy izzó, 3 méter hosszú horganylemez és a sötétben. Rátette a palackokra, és szörnyű robbanás következett. A két sebesültet súlyos állapotban a kibuc teherautója szállította be a rechovoti (Rehovot) kórházba. A palackok darabjait másnap

a kibuc távoli részeiben találtuk meg. A „búnös” hor-ganylemez elrepült és felgyűjtött a több mint 100 méterre fekvő pajtát. A víznyomás, mint minden katasztrálisan alacsony volt, mert a víztorony „éppen” üres volt. Ha minden még nem volt elég, az eldugott, „illetékes” lószer, az égő báromfi takarmány zsákjai között felmelegedett és mint egy dadogó golyószóróból, repültek a puskagolyók éppen a csoport irányába, amely az oltással és men-

a rövidesen „születendő” kibbucunknak, Haszelá, a Szikla.

1946 nyara végén befejeztük ruchámái előkészítő tartózkodásunkat és néhány napos „szabadság” után, a három csoport tagjai összejöttünk Haifa melletti Kiryat Chajimban. Ezt a rövid szabadságot, Chajával, Jeruzsálemnak szenteltük. Amennyire tudtuk, megtekintettük a város történelmi nevezetességeit. Ennek a csúcspontja a hajdani Szentély külső, Nyugati Falának

A történet szereplői... Chaja és Jehosua

téssel foglalkozott. Szerencsére, nem voltak sérülések. A robbanás két sebesültje másodfokú égési sebekkel „megúszta” az életveszélyes balesetet. Meglátogattuk őket a kórházban.

A kibuci mozgalom vezetősége elhatározta és tudomásunkra hozta, hogy a mi két csoportunkhoz csatlakozni fog egy harmadik Erec Jiszráeli (palesztinai), velünk majdnem egyidős csoport, akik, vagy itt születtek, vagy itt nevelkedtek. Ez a három rész fogja alkotni az új kibbucot. Rendeztünk találkozókat, ismerkedés céljából a három csoport köztött és választottunk nevet

(általában Sirató Fal néven ismerik) kegyeletteljes meg-látogatása volt. Ez a szent hely a hagyományhű zsidó házakban nagy jelentőséggel bír. Mindketten mélyen meg voltunk hatva, mikor arra gondoltunk, hogy ennél a gyommal benőtt Falnál hány ezer zsidó 2000 éve sírta, panaszolta el bajait és áhítatosan imádkozott a Megváltásért! Ide sóvárgott, azóta, minden zsidó szív. Mit adtak volna drága, jámbor szüleink, ha itt lehettek volna!

Kiryat Chajimban volt egy sártortábor, ahol kezdő kibbucok tették „első lépései-keket”, az önálló kibbuci élet-

ben. Ebben a stadionban a tagok bérkunkát végeztek és keresetük, persze, a kibbuc pénztárába folyt be. A fiúk nagy része a kikötőben dolgozott, a lányok - könynyűiparban, vendéglőkben és házimunkában helyezkedtek el. Az én munkám egy környékbeli kőbányában volt. Chaja nagyon felelős munkakört kapott, a konyha és az ebédlő vezetését. Ő végezte a heti bevásárlást a haifai nagy piaccon. Az új chavérjaink, a „helyi” csoport tagjai, megismerték és megszerették a magyar konyha ínyenc falajait. Az én munkám, a kőbányában nagyon nehéz volt. Rajtam kívül, a kibbucból, senki sem bírta sokáig. Egy ideig velem dolgozott Misa Aserov, a híres színész is. Két embernek, együtt, 13 köbméter követ kellett, naponta kitermeli és leszállítani a gépekhez.

Amint említem, sátrakanban laktunk. A táborban csak egy emeletes ház volt. Abban volt elhelyezve a kibbuc három csecsemője, a könyvelés és a „kommuna“, a ruharaktár a varrodával. Egy téglalalakú sátorban négyen laktak, illetve, egy-egy házaspár egy zsákvászonnal kettéosztott sátor felében. Ez, persze, nem volt a legkellemesebb. A padlót egy homokra terített gyékény képezte. A Mamával szorgalmasan levelezünk. Ez a levelezés áthidalta a földrajzi távolságot és, fokozatosan, a köztudatban élő „anyós-vő” viszalát. Ő, benne, az odaveszett fiát találta vissza és én is hasonló módon választottam meleg szavaira. Lassanként kezdté felszámolni a jövedelmező és befutott üzletét és háztartását, mert útra akart kelni Palesztina felé.

(Folytatás a köv. oldalon)

Azokban a hónapokban a Palesztinában élő zsidó lakosság éles „vitában” állt az angol mandátum helyi képviseletivel és az angol kormánnyal. A hírhedt „Fehér Könyv” 1939-ben drasztikusan korlátozta a helyi zsidóság jogait, a település és főleg a bevándorlás (alijá) terén. A „Jisuv” (zsidó lakosság) vezetősége minden előkötött a korlátozások megkerülésére. A „tilos” helyeken éjszaka állítottak fel kibbucokat, amihez a hatóságok, még fennálló török törvények alapján, nem nyúlhattak. (Ez, persze, csak jogoszerűen megvásárolt területeken történt.) Ugyancsak, a Jisuv megszervezett illegális aliját (alijá bét). Miután Európában, de főleg Németországban, több százezer hazáját vesztett zsidó tengődött ideiglenes táborokban. Be akarták őket hozni Palesztinába. Az angol légierő és hatalmas flotta összefogtak, hogy az illegális aliját megakadályozzák. A tengeren üldözték a rozoga bárkákat, amik hozták a hontalanokat Európa halászkikötőiből az „Igéret Földje” felé.

A Mama elindult (50 éves

korában!) egy csoporttal, amit az alijá bét emberei szerveztek, egy ilyen kikötő felé. Ezek Európa déli partja in, Spanyolországtól Jugoszláviáig voltak elszórva. Mama Jugoszláviába került 1946 nyara végén, meglehetősen viszontagságos vándorlás után. Októberben elindult az aránylag nagy hajó, 4000 összezsúfolt utasával. Mint minden ilyen hajó, ez is kapott egy héber nevet, „Kneszet Jiszraél” (Izrael Gyülekezete). Három hetes hajózás végén, közel Palesztina partjához, az angol flotta elfogta a hajót és bevontatta Haifára. Súlyos „közelharc” után, az angol matrózok áthurcolták a hajó utasait egy hadihajóra és elvitték őket a ciprusi koncentrációstáborukba. Fájó szívvel néztük a hajót a haifai öbölben a sártortáborunk emeletes házában tetejéről.

A Mama, dacára a viszontagságoknak és nehézségeknek, optimista és jó kedélyű leveleket írt Ciprusból. Tréfálkozva dicsérte „az ingyenes Bevin fele üdülö” (az angol külügyminiszter, aki az „alijá bét” elleni harcot vezényelte).

Mi és velünk hasonló, fiatal, „kezdő” kibbucok türelmetlenül vártuk, hogy az illetékes hatóságok kiszabják letelepülésünk végső helyét, ahol kibbucunkat felépítsek. Amint fent jeleztem, az a tábor átmeneti állapot volt. Valóban, 2-3 hónappal a kibbuc megalakulása után, megkaptuk az utasítást „letelepedni” az ország északnyugati részében fekvő, Keresztes kori „Dgyiddin” vár körül, vadregényes, sziklás területen. A hely neve, a „Hágáná” egy mártírja után, „Yechi-Am” lett.

A hely nekünk, fiatal idealistáknak, nagyon tetszett. Megközelítése nem volt egyszerű. Náháriától keletre vezető útról, egy bizonyos ponton, le kellett térdíteni és felmászni, egy részben kitaposott ösvényen, a sziklákkal teleszórt domb tetejére, ahol az ősi vár romjai uralták a terepet.

Egy éves fogás igetével Ciprus szigetén, a Kneszet Jiszrál hajó volt utasai, közzöttük a váravárt Mama, megérkeztek Haifára. Először az atliti karantén táborba kerültek néhány hétre, onnan Kiryat Smuel, átmeneti

táborba (az Kiryat Chajim mellett van, közel a mi kibbuc-táborunkhoz). Már Atlitban (Haifától délre) meglátogattuk, hármasban, Sosával együtt. A találkozás módfelellett megható volt. Mi két és fél éve, Sosa három és fél éve vált el tőle. Nehéz leírni a boldog mosolyokat és az örömkönnyeket, a drámai viszontlátás folyamán. Nincsen örööm üröm nélkül, ez a mondás a mi találkozásunkon is igazolódott. Az elpusztult családtagok égető-fájó emléke gyászkönnyeket hozott szemeinkbe. A Mama mesélte, hogy a családapa, Ávrahám, a „halálmarsban” halt meg, az osztrák határ közelében; Imre, bátyjuk mint munkaszolgálatos, az ukrainai fronton szovjet fogságba esett és ott tifuszt kapott; férjezett nővérük, Bözsi, pedig, másfél éves lánykájával és Józsi, férjével, Auschwitzban veszette életét. A találkozás öröme mégis felülkerekedett és boldogan búcsúztunk, közel a viszontlátás igetével és reményével. Kiryat Smuelban naponta látogattuk. Ott november végéig kellett maradnia.

Weisz Jehosua, Izrael

Hanuka után Karácsony előtt

A fény csodája ünnepi koncert a zsinagógában

Időpont: 2007. december 16. vasárnap, 18:00 óra

Helyszín: Széchenyi István Egyetem Hangversenyterme (egykori zsinagóga)

Pontos cím: 9025 Győr, Kossuth u. 5.

A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület szervezésében

Antal Zsuzsanna & Fisher's Company közreműködésével: Yentl, Hegedűs a Házterőn (részletek), Gospel dalok, szólistákkal és szimfonikus zenekarral

Az est házigazdája: Gáti Oszkár Jászai Mari-díjas színművész, a Győri Nemzeti Színház tagja

Fővárnök: Borkai Zsolt Győr polgármestere

Véndnökök: Kiss János balettművész, a Győri Balett igazgatója

Papp András kulturális osztályvezető

· dr. Sági György, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület elnöke

Támogató:

· Széchenyi István Egyetem Győr

· Győri Zsidó Hitközség

Jegyárak: 1600.- Ft (felnőtt)

Kedvezményes jegyár diákoknak érvényes diákgazolvánnyal 900.- Ft. (csak a helyszínen)

Jegyek elővételben:

Líra Könyvesbolt (Győr, Arany János u. 3. Tel: 06 96 319-760)

Teri néni adománya

Vajnorsky Teri néni Jeruzsálemből két képpel ajándékozta meg múzeumunkat. Az egyik a komáromi Makabi sportegyesület felvonulásán készült a 30-as években, a másik a hagyományos komáromi azkarán Izraelben, pár évvel ezelőtt. Az új tárgyak már látthatók a Menházban.

Köszönjük.

MAZSIHISZ pályázat

A Magyarországi Zsidó Hitközségek szövetsége 2007. évi pályázatán 200.000 Ft támogatásban részesítette a KZSH-t.

Képekben...

Az emléktábla avatására érkezők...

Az ortodox zsinagóga nagyünnepi ülésrendje (az izraeli Deutsch család ajándéka)

Üdvözlet Cfátról

Kedves Barátaink,

Köszönettel megkaptuk a HH nemberi számat és örömmel láttuk benne a beszámolót a **Herzl-napról!**

Kellemes chanukai ünnepeket kívánunk, Chag Szameach!

Josef Lustig
igazgató

ENSZ Holokauszt nap

A tavalyi kezdeményezést folytatva az idén is szervezünk megemlékezést az ENSZ Holokauszt nap alkalmából. A programra január 27-én délután kerül sor a Menházban.

A meghívót a HH januári számában olvashatják.

A komáromi Selye János Egyetem hallgatói a zsidó temetőben

Posledné kroky...

Na pamiatku tety Klári Földesovej

V polovičke novembra sa opäť stretla hŕstka členov našej komunity medzi chmúrnymi múrmami márnicou. Boli sme sa rozlúčiť s tetou Klárou Földesovou, ktorá opustila vo veku 84 rokov našu komárňanskú spoločnosť. Opäť od nás odišla osoba, ktorá patrila medzi pravidelných návštevníkov klasického klubu Šalom, kam chodila pravidelne mesačne od konca 90-tich rokov. Spomíname na jej úsmev, keď sa spolu s priateľkou tetou Györgyi ponáhľali po ulici Eötvösa do Menházu. V mene komárňanskej židovskej komunity sa v cintoríne s ľhou lúčil dr. Vojtech Novák. Mi sa teraz lúčime od našej vernej čitateľky, od aktívnej členky našej komunity, nikdy nezabudneme na tetu Kláru! Spolučítimme s jej rodinou.

*V mene redaktorov Spravodaja
András Paszternák*

Blahoželáme!

Pán hlavný rabín **dr. István Domán** - bol u nás niekoľkokrát hostom - oslavoval v novembri v Budapešti 85. narodeniny. Prajeme mu hodne zdravie!

Z príležitosti 70. narodenín blahoželáme známemu spisovateľovi, pravidelnému čitateľovi Spravodaja **Benedek István Gáborovi** (BIG)! Veríme tomu, že naša spolupráca bude aj ďalej pokračovať. Bis 120!

Riaditeľka našej kancelárie **Judit Haasová** sa stala opäť babičkou. V Izraeli sa jej narodilo druhé vnúčatko. V mene celého kile a našich čitateľov jej aj touto cestou blahoželáme. Mazl tov!

V USA sa narodilo prvé vnúča **Tomáša Delikáta** (Bratislava). Touto cestou prajeme veľa radosti a šťastia!

Inštalácia v baptistickej modlitebni

Kazateľ baptistickej cirkvi v Komárne Kakaš Zoltán sa nedávno stal duchovným svojej cirkvi. Obrad inštálacie v prítomnosti predstaviteľov ostatných cirkví sa uskutočnil v modlitebni. V mene reformovanej cirkvi prehovoril zástupca biskupa **Ladislav Fazekaš**, v mene evanjelickej cirkvi duchovný **Miroslav Hargaš**, v mene ŽNO koordinátor **Tamás Paszternák**.

Pozdravné slovo mesta tlmočil viceprimátor **Béla Szabó**. Slávnostné podujatie prebiehalo v príjemnej atmosfére vo dvoch jazykoch v slovenčine a v maďarčine. Veríme tomu, že kontakt našich komunit bude úspešný aj v budúcnosti.

PT

Poslucháči univerzity v Menház

Nastala nová fáza spolupráce **Univerzity H. Sellyeho** v Komárne a medzi ŽNO. Skupina 20 poslucháčov historie navštívilo v doprovode vedúceho katedry Attilu Simona dňa 29. novembra našu ŽNO. Program sa začal v cintoríne, kde koordinátor **Tamás Paszternák** predstavil cintorín a hovoril a zvykoch pri pohreboch. V Menházi skupina študentov navštívila synagógu, následne v sále Zoltána Wallensteina sme im premietli film Susi a Petra Scheinera „Spomienky za budúcnosť - Židia v Komárne“. Program sa po mnohých otázkach skončil v Mikromúzeu Ármina Schnitzera. Kontakty univerzity a ŽNO sa aj ďalej rozširujú, jeden z poslucháčov píše diplomovú prácu o historii Židov v Komárne. Nastolila sa myšlienka zorganizovania spoločnej konferencie o vyučovaní Holokaustu.

Krátke správy

★ ŽNO získalo novú digitálnu kameru - zúčastnili sme sa verejnej súťaže.

★ Naša knižnica sa obohatila novými knihami, za čo ďakujeme tím, ktorí ich darovali a tiež aj pomocou súťaže.

★ Židovský domov dôchodcov O-hel David v Bratislave vydal novú, farebnú publikáciu o svojej činnosti, k dispozícii je na sekretariáte ŽNO.

Dar od tety Teri

Teta **Teri Vajnorsky** z Jeruzalemu darovala nášmu múzeu dva obrazy. Jeden z nich bol zhrozený v 30. rokoch na manifestácii športového klubu Makabi v Komárne. Druhý obraz je z Izraelu, z jednej tradičnej azkary. Nové obrazy si už môžete pozrieť v našom múzeu v Menházi.

Ďakujeme.

Deň Holokaustu OSN

Pokračujeme vo vlaňajšej iniciatíve, aj v tomto roku zorganizujeme spomienku v deň Holokaustu vyhláseného OSN. Program organizujeme na 27. januára v Menházi.

Pozvánku si môžete prečítať v januárovom čísle Spravodaja.

Maces v roku 2008

Prosíme Vás, aby ste do 10. januára 2008. oznámili na sekretariáte ŽNO potrebu macesu, macesovej múčky a vína na sviatky Pesachu v roku 2008. (Tel: 7731-224, e-mail: menhaz@menhaz.sk)

Macesz 2008

A 2008. évi pészachi ünnepekre kérjük, hogy macesz, macesz liszt és bor igényüket 2008. január 10-ig szíveskedjenek jelezni a titkárságon. (Tel: 7731-224, e-mail: menhaz@menhaz.sk)

STETL – kultúrna príloha Spravodaja

Predstaví sa vám Zoša Vyoralová, pracovníčka Sochnutu v Prahe

Zoša Vyoralová, narozená 1950 v Brně, paradoxně za svobodna Němcová, rodné jméno maminky bylo Dora Hrurwiczová, její rodiče byli z Lodže, takže veškeré příbuzenstvo z maminčiny strany jsem nemohla poznat. Mám dvě dospělé děti, syn Petr žije od roku 1999 v Izraeli, nyní se ženou a synem pracovně v Moskvě. Dcera žije na Moravě.

Moje původní povolání je porodní asistentka a kromě porodnice jsem též pracovala v Brně na radnici a v obchodní společnosti.

Od roku 1998 pracuji pro Židovskou agenturu a posléze i pro Židovský národní fond.

Hlavní činnost Sochnutu - Židovské agnetury je pomáhat všem lidem, kteří mají židovský původ a právo návratu (tj. alespoň jeden prarodič se narodil jako Žid a Židem zůstal) vystěhovat se do země předků, to znamená "udělat Alyia" (vzestup nahoru). Samozřejmě to není jediná činnost, máme kurzy moderní hebrejstiny nejen v Praze, zajistujeme stáže, pobyt v kibucech, studia v Izraeli.

Několik let již probíhá Taglit - Birthright Israel, kde se sejdou 2x do roka mladí lidé z České i Slovenské republiky. Podmínkou účasti tohoto pozná-

vacího zájezdu je: právo návratu (nutno doložit), věk do 27 let, a dotyčný nikdy nebyl v Izraeli na organizovaném zájezdu, tj. za rodinou nebo samostatně to nevadí, ale již od ŽO nebo školy apod. to už nejde. V roce 2008 bude tento zájezd od 7. do 17.2.2008.

Co se týká vystěhování do Izraele, tyto počty jsou velmi nízké z obou republik, spíše máme hodně mladých, kteří se účastní programu MASA a studují tam.

Nyní bych Vám ráda představila organizaci KKL - Keren Kayemet Leisrael = židovský národní fond, který byl založen v roce 1901 v Basileji za účelem shromažďování peněz na výkup půdy ještě od osmanských Turků a její přípravu pro utečence z bývalého Ruska a Evropy. Od založení Státu Izrael KKL se zabývá výsadbou lesů a zeleně, péčí o vodu a rekultivaci půdy. Ročně např. vysadí několik miliónů stromů a pravděpodobně je i největší ekologickou neziskovou organizací na světě. České pobočce KKL-JNF (Jewish National Fund) se podařilo uskutečnit dáný sen mnoha obyvatel České i Slovenské republiky a založit náš národní Český les v Negevské poušti v oblasti Jatir. Myslíme si, že nic nebrání k tomu aby se les mohl jmenovat Československý, tak jak dod-

nes existuje v Izraeli Spolek československých Židů.

Chystám se v listopadu přijet do Bratislavu abych se mohla osobně představit na FŽO i ŽO Bratislava a event. se domluvit na rozšíření našeho působení i na Slovensko přes dobrovolné spolupracovníky z jednotlivých ŽO, tak jak zo již funguje u nás.

Příští rok chystáme 2 velké akce.

Pěci KKL je přeložena kniha vzpomínek generála Avigdora Kahalaniho o tankové bitvě v roce 1973, prezentaci bychom chtěli udělat na Svátek stromů ve spolupráci s ministerstvem obrany. Celý výtěžek pak půjde na zosíření našeho lesa.

V květnu potom velký komponovaný pořad pod hlavičkou KKL - Izrael a my, stromy.

t

Prezidentka Združenia Ester

predstaví sa Vám PaeDr. Marta Győriová z Košíc

Narodila som s a v Košiciach v roku 1947 rodičom, ktorí obaja stratili svojich najbližších v Auschwitze, vrátane svojich manželských partnerov aj detí. Mamka mala dve deti a otecko 3 deti. Poznačení nesmiernym žiaľom a smútkom sa rozhadli uzavrieť nové manželstvo. Z toho to manželstva sa narodil aj môj brat Alexander, ktorý bol aj jeden čas spolužiakom rektora Židovskej univerzity hlavného rabína dr. Alfréda Schónera v Budapesti. Od roku 1969 žije v Izraeli a je šťastným starým otcom 5 vnúčat.

Vyrastala som v prísne ortodoxnej

židovskej rodine, moji rodičia nestratili vieru v židovské náboženstvo a k tomu viedli po celý život mňa aj môjho brata. Zachovávali sme prísne kóser stravu, mali sme všade mezuzy, a všetky židovské sviatky sme svätili aj v čase prísneho komunizmu. Do pamäti sa mi vryli navždy prekrásne šabatové večery s barchesom, ktorý piekol otecko.

Po ukončení Pedagogickej školy som pracovala ako učiteľka, neskôr riaditeľka základnej školy. Svoju prácu som zavŕšila ako inšpektorka na Odbore školstva.

Mám dvoch synov, Peter, ktorý žije v Prahe a Róbert, ktorý je v Košiciach.

Obaja sú ženatí a majú deti. Po roku 1989 som zaktivizovala židovské ženy nielen v Košiciach ale na celom Slovensku.

(Pokračovanie na strane 4.)

Prezidentka Združenia Ester

(Pokračovanie zo strany 3.)

Organizovala som prvé Celoslovenské stretnutie židovských žien, ktoré sa uskutočnilo v Žiline. V roku 2000 som bola iniciátorou založenia občianskeho združenia Združenie ESTER.

Si jednou z najaktívnejších členov židovského života na Slovensku. Aké významné podujatia si organizovala v minulosti, a aké plánuješ v budúcnosti?

Je toho dosť, niekoľko medzinárodných stretnutí a konferencií židovských žien na Slovensku, Európske dni židovskej kultúry, už VIII. Dni židovskej kultúry v Košiciach, Spomienkové tryzne v Poprade z príležitosti prvých transportov židovských žien zo Slovenska do koncentračných táborov, pripomienutie si Jom Hasoa, koncerty židovskej hudby, výstavy kníh židovských autorov, besedy so spisovateľmi napr. s Jehudom Lahavom, Petrom Salnerom, semináre o židovskej kultúre, histórii, holokauste pre vybraných pedagógov celého Slovenska, workshopy pre študentov a žiakov škôl, Celoslovenské stretnutie židovskej mládeže v Komárne. Organizovala som návštěvu prezidentky Celosvetovej organizácie židovských žien ICJW v Košiciach, množstvo workshopov, prednášok a besied pre vzdelávacie a kultúrne inštitúcie.

Momentálne mám rozpracované projekty, ktoré sú zamerané Na Dni židovskej kultúry, projekt Otvorené dvere (Cyklus prednášok, tvorivých dielni, besied, tematicko-.vzdelávacích exkurzií pre pedagógov a študentov Strednej školy úžitkového umenia v Košiciach). Tento projekt by sa mal ukončiť výstavou umeleckých prác týchto študentov, ktoré by vznikli na základe ich získaných nových poznatkov, informácií a pocitov o židovskej kultúre a histórii. Počas celého nasledujúceho obdobia nadalej organizovať besedy a semináre.

Prosím ťa, aby si predstavila čitateľom Spravodaja Združenie Ester.

Združenie ESTER je jedhou z o 44 pobočiek celosvetovej organizácie židovských žien ICJW. (International council of Jewish women). Táto orga-

nizácia začala svoju činnosť ešte pred II. svetovou vojnou. Činnosť našej organizácie začala niekedy po 1989 roku ešte pod hlavičkou Klub žien pri ŽNO v Košiciach. Až od roku 1999 sme s a pretransformovali na občianske združenie, nakoľko naše aktivity si to vyžadovali. Názov organizácie ESTER je odvodená od královny ESTER, ktorá bola múdra a krásna a zachránila svoj židovský národ pred skazou.

Snažím sa a v tejto organizácii pôsobiť aktívne a dôstojne prezentovať židovské ženy na Slovensku. Na celosvetových konferenciách prezentujem život dnešných židovských žien v našej spoločnosti. Základným cieľom Združenia ESTER je podporiť všestranný, osobnostný a kultúrny rozvoj ženy v rodinnom a spoločenskom živote, rešpektujúc svoje tradície a história, rozvíjať úctu k svojim tradíciam a ku kultúrnemu dedičstvu, vytvárať priestor pre záujmovú činnosť, umelecké, kultúrne a oddychové aktivity, podporovať priateľské vzťahy medzi ženami všetkých krajín sveta, vystupovať proti rôznym formám diskriminácie, intolerancie, prejavom diskriminácie a antisemitizmu, realizovať vzdelávacie aktivity, rôzne kurzy, sledovať dodržiavanie všetkých práv žien, detí, rodín v súlade už s priatými medzinárodnými dohovormi, Listiňou základných ľudských práv a slobôd, Ústavou SR, spolupracovať so ženskými a programovo príbuznými organizáciami, spolkami a združeniami v SR i zahraničí pri plnení úloh, umožniť a podporovať činnosť svojim zástupkyniam pri celoslovenských a medzinárodných aktivitách, pomáhať riešiť osamelým špecifické problémy, rastúce s pribúdajúcim vekom, poskytovať príležitosť zbaviť sa traumatu tých, ktorí prežili Holocaust

Ako bývalá podpredsedníčka Svetovej organizácie židovských žien, aké sú podľa teba úlohy modernej židovskej ženy?

Táto problematika je často obsahom aj mnohých konferencií a stretnutí.

Moderná židovská žena má rovnaké úlohy v osobnom aj spoločenskom živote ako ženy iných národností, národnostných menších a náboženstiev. Práva žien a dievčat sú v modernom svete chápané ako integrálna, nesudziteľná a neoddeliteľná súčasť univerzálnych ľudských práv a z toho vypĺvajú aj jej úlohy.

Žiješ v Košiciach, ako vidíš súčasnosť a budúlosť židovskej komunity v tvojom meste a na celom Slovensku?

Často som sa zaoberám touto otázkou. Židovské komunity na Slovensku vyvíjajú nemalé úsilie na zachovanie komunit so všetkým, čo k tomu patrí. Ale musíme konštatovať, že realita je nie najoptimistickejšia, vymierajú nám starí členovia obcí, ktorí držali „židovský život“ a generácia stredného veku aj mladšia svoju príslušnosť k židovstvu vidí skôr ako zachovanie kultúry. Veľmi negatívnu úlohu tu zohral Holokaust, je neodškripiteľné, že pri strate toľkých Židov sa židovské komunity na Slovensku nevedeli a nevedia spamaťať, čo nebudem rozbierať, pretože je to známe. Negatívnu úlohu tu zohralo aj vysťahovanie a tiež asimilácia. Mám obavy, že naše synagógy sa stanú iba pamätníkmi alebo nejakými kultúrnymi inštitúciami.

V minulosti sme aj spolu organizovali stretnutia pre mladých. Pokračuješ aj nadalej v tejto práce?

Rada by som ešte organizovala, alebo sa spolupodieľala na organizovaní stretnutia mladých. Ved' čo môže byť krajšie ako pohľad na synagógu plnú mladých ľudí ako to bolo na stretnutí v Komárne, ktoré sme spolu organizovali.

Blíži sa sviatok svetiel, Chanuka. Ako budeš oslavovať? Čo je odkazom sviatku podľa teba?

Chanuka patrila od mojho detstva ku krásnym sviatkom a chvílami prežitých s Chanukiou na okne so zapálenými sviečkami a s hrou „driedele“.

Združenie ESTER, organizuje 9. decembra Chanukové stretnutie pre všetkých členov židovskej komunity v Košiciach s kultúrnym programom, tradičnými šiškami. Dúfame, že po spoločnom zapálení Chanukových sviečok si každý odnesie domov v srdci kúsok toho svetla a tepla.

Nech toto svetlo svieti nám všetkým ako lampáš na ceste udržiavania si svojich krásnych tradícií.

SPRAVODAJ

כט

OBSAH ČÍSLA:

- ❖ „Zázraky“ sa dejú poobede... ❖ Obnova Menházu ❖ Vzdelávací program Melamed ❖ Prezidentka Združenia Ester ❖ Inštalácia v baptistickej modlitebni

„Zázraky“ sa dejú poobede...

Odhalenie pamätné tabule a Chanukové posedenie v Komárne

Chanuka roku 5768 pre členov a priateľov našej komunity obsahovala dva programy. V nedelu poobede 9. decembra sme sa stretli na jednom zaujímavom mieste, pri vchode do bývalej ortodoxnej synagógy, kde je teraz Domov dôchodcov. Prišli sme tam preto, aby na budove, ktorá oslavovala 100. narodeniny sme odhalili pamätnú tabuľu.

Na začiatku, koordinátor **Tamás Paszternák** pozdravil prítomných, medzi ktorími sme uvítali prvého tajomníka Veľvyslanectva MR v Bratislave pána **Lajosa Váradího**, primátora mesta Komárno **MUDr. Tibora Basterňáka**, viceprimátorov mesta **dr. Evu Hortai a Bélu Szabó**, poslancov mestského zastupiteľstva, evanjelického farára **Miroslava Hargaša**, študenta Židovskej univerzity, budúceho rabiňa **Gábora Finálho**, **Gábora Várnaiho**, riaditeľku Domova dôchodcov **Evu Ipóthovú**. Po úvodnom speve Gábora Várnaiho, sa so svojimi myšlienkami s nami podelil Gábor Fináli. V mene mesta Komárno spomínal primátor **MUDr. Tibor Basterňák**. Predseda ŽNO Anton Pasternák uzatvoril prvú časť slávnosti. Pamätná tabuľa už veľmi dávno bola snom našej komunity. Na jej vyhotovenie prispela Nadácia Szülőföld (Rodná zem) a Csemadok. Vyrobili ju v komárňanskej spoločnosti Boldi pod vedením Baltazára Ryšavého. Preklad do hebrejčiny urobil hlavný rabín dr. Alfréd Schörner, do slovenčiny Magda Vadászová. Tabuľu odhalil primátor mesta, pani riaditeľka domova a predseda ŽNO. Po odhalení nasledovalo položenie vencov.

Pani riaditeľka Eva Ipóthová nám predstavila tie časti budovy, ktoré boli vytvorené zo synagógy postavenej v roku 1907, mali sme možnosť nahliad-

nuť do jedálne na prízemí (bývala dolná časť) a boli sme na poschodi v spoločenskej miestnosti (galéria synagógy).

Poobedňajší program pokračoval v Menházi, kde naši hostia sa s radosťou prešli po obnovenej chodbe. Pre nás to bol dobrý pocit, že vedenie mesta a predstavitelia veľvyslanectva prišli na naše Chanukové posedenie. Boli prítomní aj naši priatelia z Maďarska, ktorých už považujeme za čestných členov klubu Šalom.

Po otváracom slove Andrása Paszternáka, Gábor Várnai zapálil farebné sviečky a zaspieval modlitby. Gábor Fináli hovoril o význame sviatku, jeho myšlienky a učenia uchvátili prítomných.

Spomenuli sme si na nedávno zosnulú tetu Kláru Földesovú. Nasledovalo prekvapenie: mali sme možnosť si pozrieť prezentáciu o Izraeli na našom novom digitálnom projektore.

Touto cestou ďakujeme Judite Haasovej a Antonovi Pasternákovmu za ich pomoc, nakoľko bez ich pomoci by „Zázraky“ zostali iba snom.

Obnova Menházu

V novembri sa splnila jedna naša predstava. Najhoršia časť Menházu bola už dlhé roky chodba. Vďaka stabilnej finančnej situácii ŽNO, sme mohli začať s čiastkovou rekonštrukciou. Práce prebiehali v rekordnom tempe - trvali dva týždne. V prvej fáze bolo odstránené staré, 110 ročné elektrické vedenie, namontovali sa nové osvetľovacie telesá (tieto sa neskôr zabudujú do zníženého stropu). Vymenili aj staré poplašné zariadenie. Druhý týždeň sa pokračovalo v murárskych práciach a nasledovalo maľovanie. Pri vchode v „šestuholníkovej časti“ sa ružová farba nahradila modrou farbou pripomínajúcou Izrael, obnovili sme aj dlhú vnútornú chodbu.

Posledná fáza bola natieranie a oprava rozbitých okien (máme naplnovanú ich úplnú výmenu). Práce koordinoval Zoltán Kollár. Touto cestou ďakujeme jemu a spolupracovníkom za pomoc. Obnovené priestory odovzdáme pri Chanukovom posedení.

p

PT

Vzdelávací program MELAMED

V predchádzajúcim číle sme už písali o vyučovacom programe MELAMED, ktorý sa realizuje s podporou nadácie Pincus. Prvý deň vyučovania bude v nedelu 27. januára (podrobnejší program uverejníme v januárovom číle Spravodaja).

V novembri bola založená dozorná rada programu. Jej zloženie: hlavný rabín dr. Schörner Alfréd, rektor Židovskej univerzity v Budapešti, Andrea Tóth profesorka judaistiky budepeštianskeho gymnázia a základnej školy Sándora Scheibera, profesorka PaeDr. Marta Győriová, predsedníčka Združenia Ester z Košíc, profesor János Oláh, Židovská univerzita, Lauderova škola - každročne vedie bohoslužby na Vysoké sviatky v našej synagóge. Dozorná rada má za úlohu kvalitatívny dozor programu.

Prebieha vypracovanie podrobného programu výuky.